

Сімонетта Удуд,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному інформаційному суспільстві, яке постійно розвивається, виникає необхідність у підготовці особистостей, здатних мислити логічно, аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення. Формування логічного мислення у дошкільному віці є важливим кроком на шляху до розвитку таких компетентностей.

Старший дошкільний вік – це період інтенсивного розвитку пізнавальних процесів, у тому числі логічного мислення. Логічне мислення – це фундамент для успішного навчання в школі та подальшого життя. Тому створення ефективних методик і прийомів для розвитку логічних операцій у дітей дошкільного віку є одним з пріоритетних напрямів сучасної педагогіки [2].

Розвиток пізнавальних здібностей та логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) є початковим етапом підготовки до навчання в школі. У цей період діти активно досліджують навколишній світ, удосконалюють свої когнітивні навички, формують базове мислення і розвивають пам'ять, увагу та відчуття.

В основі формування мислення лежить розвиток і вдосконалення мисленнєвих дій. Закону освоєння та зміни зовнішніх орієнтовних дій. Таким чином, зовнішні дії переходять від форми дії з образами у форму дії зі знаками-словами, числами та ін.[1]

При наочно-образному мисленні, дитина вирішує завдання, що стоїть перед нею, для того, щоб отримати результат дії з предметом, починає відтворювати без опори на реальні речі, тобто

на рівні уявлень, відволікається від реальних предметів. Мислення, що використовується словами і числами, та предметами-замінниками є абстрактним мисленням, яке підпорядковується правилам, що вивчається наукою логікою, і називається логічним мисленням [2, с. 29].

На рівні наочно-дієвого мислення таку діяльність застосовують діти молодшого дошкільного віку. Діти середнього дошкільного віку вирішують прості завдання та переходять до складніших завдань. Непрямо діти поетапно переходять до проб, що здійснюються в розумі від зовнішніх проб. Потім, коли дітей познайомлять з кількома варіантами завдань, вони зможуть отримати потрібний результат в умі, знайти новий варіант її вирішення, не вдаючись до зовнішніх дій з предметами.

Отже, важливою обставиною з метою формування пізнавальних інтересів дитини є засвоєння дітьми старшого дошкільного віку узагальнених знань, наприклад подання зв'язків елементів каркасу в конструкції, або, як будова тіла тварин залежить від умов життя та інше. Образне мислення формується і розвивається при застосуванні всіх цих знань, а також при вирішенні різних пізнавальних завдань.

Якщо перед дитиною ставлять завдання, які вимагають змін властивостей та їх взаємовідносин, які не можна уявити у вигляді образу, тоді розуміння суттєвих зв'язків речей, в дітей із модельно-образними видами мислення досягають високого рівня узагальненості. Такі види мислення залишаються образними та обмеженими, що призводять до типових помилок у вирішенні пізнавальних завдань за допомогою образного мислення. Наприклад, розв'язання задачі на збереження кількості речовини, при переміщенні однієї кількості речовини з однієї посудини до іншої, що має іншу форму, чи зміниться кількість цієї речовини? [3, с. 109].

Наприкінці раннього дитинства виникають ситуації, що заміщають реальні предмети та дій з ними за допомогою слів та чисел, настає розвиток знакової функції свідомості, що є передумовами для розвитку логічного мислення. Слово може довго не застосовуватись дітьми для вирішення самостійних розумових

завдань. Мова тісно пов'язана і з наочно-дієвим, і з наочно-образним мисленням. Для знаходження способів вирішення пізнавальних завдань у практиці, дорослі спрямовують дії дітей з допомогою мовлення. Усвідомлення дитиною ходу та результату своєї дії сприяють мовленнєві висловлювання, навіть, у той період, коли вони ще тільки супроводжують практичну дію, не випереджаючи її. Висловлювання допомагають знайти вирішення певних завдань. При надбанні плануючої функції ще більше зростає роль мови. Здається, що дитина думає вголос. На цьому етапі не слова, а образи дитина використовує у своїх мисленнєвих діях. Допоміжну роль поки що грає мова, але важливу. Це проявляється в тому, що діти не можуть висловити думку словами, коли виконують завдання, які вимагають виконання розумових дій [1].

Щоб слово вживалося самостійно, як засіб мислення, щоб вирішувати розумові завдання за винятком образів, дитина повинна засвоїти закріплені в словах знання про загальні та важливі ознаки предметів і явищ навколишнього світу.

Наявні в дошкільників уявлення неспроможні стихійно перетворитися на поняття. Вони застосовуються для формування понять, засновані на їх використанні логічного виду мислення, діти освоюють у процесі засвоєння основи наукових знань. Під час навчання у школі починається систематичне оволодіння поняттями. Але дослідження доводять, що деякі поняття засвоюються і дітьми старшого дошкільного віку, якщо створити спеціальні умови для навчання та організувати діяльність дітей з матеріалом, що вивчається. Для визначення суттєвих ознак предмета, що входить у поняття про цей предмет, дитина у своїй діяльності отримує необхідний засіб, знаряддя. Необхідно навчити дитину правильно застосовувати цей засіб або знаряддя та отримувати результат [1, с. 60].

Дошкільний вік найбільш сприятливий для навчання, що опирається на образи. Оскільки образне мислення максимум відповідає тим завданням, які ставлять перед дітьми у грі, у спілкуванні з оточуючими, у малюванні, конструюванні, в умовах життя та діяльності у дошкільному віці, не слід безпосередньо використовувати розвиток логічного мислення більшою мірою для

ознайомлення дитини з деякими основами початкових наукових знань (наприклад, для повноцінного оволодіння числом). Не треба прагнути зробити весь стрій мислення логічним [3, с. 56-59].

Логічне мислення є важливим інструментом для розвитку пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку. Теоретичний аналіз цієї проблеми включає дослідження того, як логічне мислення сприяє розвитку критичного мислення, проблемного розв'язання та інших когнітивних навичок. Логічне мислення включає в себе здатність розуміти та використовувати логічні принципи для аналізу та розв'язання проблем, сприяє розвитку критичного мислення, яке є важливим для успішного навчання та життєдіяльності. Ці аспекти допомагають зрозуміти, як логічне мислення може бути використане як засіб для покращення пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку [3].

Таким чином, розвиток логічного мислення в дошкільному віці є ключовим завданням у формуванні інтелектуальних здібностей дитини. Логічне мислення - це здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, порівнювати, класифікувати, робити висновки та вирішувати задачі. У старшому дошкільному віці відбувається активний розвиток цих навичок, що є основою для подальшого навчання та адаптації в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гевко О., Дутко Р. Педагогічні шляхи сформованості логічного мислення дітей середнього дошкільного віку. *Молодь і ринок*. 2019. № 10 (177). С. 60-64.
2. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посібник. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 392 с.
3. Зайцева Л. І. Формування логіко-математичної компетентності дітей 6-го року життя. Навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ Праймдрук, 2012. 164 с.